

**LIETUVOS BANKO
PRIEŽIŪROS TARNYBOS
FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL X.X. IR BANKO LUMINOR BANK AS GINČO NAGRINĖJIMO**

2020 m. liepos 15 d. Nr. V 2020/(21.27.E-2101)-242-292
Vilnius

Lietuvos bankas gavo X.X. (toliau – pareiškėjas) atstovo advokato Y.Y. (toliau – pareiškėjo atstovas) kreipimąsi, kuriuo prašoma išnagrinėti tarp pareiškėjo ir banko *Luminor Bank AS*, veikiančio per Lietuvoje įsteigtą skyrių, (toliau – bankas) kilusį ginčą.

N u s t a t y t a:

2014 m. vasario 4 d. ir 2014 m. vasario 14 d. pareiškėjas su banku sudarė banko sąskaitos ir valdymo sutartis (toliau kartu – banko sąskaitos sutartys), pagal kurias pareiškėjui buvo atidarytos banko sąskaitos.

Bankas 2019 m. gruodžio 6 d. pranešimu informavo pareiškėją, kad, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (toliau – PPTFPĮ) nuostatomis ir vykdydamas nacionalinių bei tarptautinių organizacijų rekomendacijas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje, tęsdamas dalykinius santykius su pareiškėju taikė rizikos vertinimą pagrįstą metodą, atliko pareiškėjo rizikos vertinimą ir priėmė sprendimą nuo 2020 m. vasario 4 d. nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju dėl bankui nepriimtino rizikos lygio.

2019 m. gruodžio 6 ir 9 d. pareiškėjas bankui pateikė pranešimus (pretenzijas), kuriuose nurodė, kad nesutinka su banko priimtu sprendimu. Pareiškėjas nurodė, kad dėl teisminių ginčų nuo 2012 m. yra apribotas disponavimas jo banko sąskaitose esančiomis lėšomis, ir paprašė skubos tvarka panaikinti banko pranešime nurodytą sprendimą.

2019 m. gruodžio 12 d. bankas el. paštu pateikė atsakymą į pareiškėjo pretenzijas ir nurodė, kad nesutinka keisti priimto sprendimo nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju.

Pareiškėjas, nesutikdamas su banko sprendimu nutraukti dalykinius santykius, atstovaujamas savo atstovo, kreipėsi į Lietuvos banką dėl ginčo nagrinėjimo. Pareiškėjo atstovo manymu, bankas, priimdamas sprendimą nutraukti dalykinį bendradarbiavimą su pareiškėju, pažeidė jo Lietuvos Respublikos Konstitucijos ginamas teises ir daro jam turtinę ir neturtinę žalą. Kreipimesi daroma išvada, kad, priėmęs sprendimą nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju, bankas rėmėsi banko Paslaugų teikimo bendrųjų taisyklių (toliau – Bendrosios taisyklės)¹ 16 punkto nuostatomis, pagal kurias bankas gali nutraukti dalykinius santykius su klientu tik trimis numatytais atvejais: kai klientas neįvykdo Bendrųjų taisyklių 15 punkte nustatytų įsipareigojimų (i) ir (arba) banko netenkina kliento patikros rezultatas (ii) ir (arba) kliento patikros rezultatas neatitinka taikytinos teisės reikalavimų (iii). Pareiškėjo atstovas teigia, kad bankas rašte nekonkretizavo, dėl kokios konkrečios Bendrųjų taisyklių 16 punkte nurodytos sąlygos buvo priimtas sprendimas nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju, ar tai buvo visuma šiame Bendrųjų taisyklių punkte nurodytų sąlygų, ar tai buvo tik viena iš jų. Vien dėl šios priežasties, pareiškėjo atstovo manymu, vertinti banko sprendimą nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju kaip teisėtą nėra jokio pagrindo. Pareiškėjo atstovas nurodo, kad iš pareiškėjo nebuvo reikalaujama pateikti kokios nors informacijos, reikalingos jo patikrai atlikti, ir jis nebuvo įsipareigojęs tokią informaciją pateikti. Kreipimesi teigiama, kad iš banko pranešimo „nėra galimybės ne tik sužinoti, bet ir padaryti prielaidą, kokie konkrečiai jo patikros rezultatai netenkina banko, ar šie rezultatai neatitinka taikytinos teisės reikalavimų, ir koks yra „nepriimtinas rizikos lygis.“ Pareiškėjo atstovo vertinimu, nors

¹ <https://www.luminor.lt/sites/default/files/dokumentai/salygos/luminor-paslaugu-teikimo-bendrosios-taisykles-20190102.pdf>

bankas teigia, kad vadovaujasi PPTFPĮ nuostatomis ir taiko rizikos vertinimu pagrįstą metodą, jis iš esmės apkaltino pareiškėją „kažkokia tai neaiškia forma dalyvavus šiame įstatyme aprašytoje veikloje ar prisidėjus prie tokios veiklos“, nors, kaip minėta, disponavimas sąskaitose esančiomis lėšomis nuo 2012 metų dėl vykusių teisminių ginčų pareiškėjui yra apribotas. Tai reiškia, pareiškėjo atstovo teigimu, jog pareiškėjas negalėjo atlikti kokių nors įtarimą keliančių finansinių operacijų. Kreipimesi taip pat nurodoma, kad pareiškėjo kredito istorijoje dalykinių santykių su banku nutraukimas banko rašte minimu pagrindu išliks ilgą laiką, nors pareiškėjas niekada nebuvo susijęs nei su pinigų plovimu, nei su teroristais ar juos palaikančiais asmenimis, todėl nepagrįstas, nors ir netiesioginis, jo apkaltinimas akivaizdžiai neigiamai veikia jo reputaciją, žemina jo orumą. Kreipimesi prašoma rekomenduoti bankui panaikinti sprendimą dėl dalykinių santykių su pareiškėju nutraukimo, remiantis PPTFPĮ nuostatomis.

Bankas, nesutikdamas su pareiškėjo keliamu reikalavimu, atsiliepime pažymi, kad savo sprendimą nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju grindžia dviem vienas nuo kito nepriklausančiais teisiniais pagrindais, kaip nurodyta banko 2019 m. gruodžio 6 d. pranešime. Pirmą, banko teigimu, vadovaujantis Bendrųjų taisyklių 16 punktu, jei banko netenkina kliento patikros rezultatas ir (arba) kliento patikros rezultatas neatitinka taikytinos teisės reikalavimų, bankas gali nutraukti, sustabdyti arba apriboti esamus verslo santykius ir (arba) bet kokios paslaugos ar jos dalies teikimą. Bankas nurodo, kad jo netenkina pareiškėjo patikros rezultatas. Antra, banko nuomone, bankas turi teisę nutraukti su pareiškėju sudarytas banko sąskaitos sutartis ir vienašališkai, be priežasties. Banko ir pareiškėjo sudarytų banko sąskaitos sutarčių 4.10 papunktyje nurodyta, kad šalis turi teisę bet kada nutraukti sutartį, įspėję kitą šalį Mokėjimo paslaugų teikimo sąlygose nustatyta tvarka. Banko mokėjimo paslaugų teikimo sąlygų² 13.7 papunktyje nustatyta, kad apie nutraukimą klientui, kuris yra vartotojas, turi būti pranešta ne vėliau kaip prieš 60 kalendorinių dienų. Atsiliepime pažymima, kad pareiškėjas apie naujai įsigaliojusias mokėjimo paslaugų teikimo sąlygas buvo informuotas el. paštu. Banko nuomone, abu nurodyti pagrindai nutraukti dalykinius santykius šiuo atveju yra teisėti ir pagrįsti – net ir tik vienas, bet kuris iš jų, yra pakankamas, todėl bankas nekeis savo sprendimo nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju. Bankas kartu pažymi, kad dalykinių santykių nutraukimas pareiškėjo kreditingumui įtakos neturės.

K o n s t a t u o j a m a :

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiško ir bendradarbiavimo principų. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Remiantis prašyme ir kartu su juo pateiktuose dokumentuose dėstomomis aplinkybėmis, darytina išvada, kad ginčas tarp šalių kilo dėl banko sprendimo nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju. Pareiškėjas nesutinka su šiuo banko sprendimu, kurį bankas grindžia reikalavimų, nustatytų PPTFPĮ, vykdymu, taip pat šalių sudarytų banko sąskaitos sutarčių (jas sudarančių dokumentų) nuostatomis.

Vienas iš teisinių pagrindų, kuriuo bankas grindžia dalykinių santykių su pareiškėju nutraukimą, yra Bendrųjų taisyklių, esančių sudėtine banko sąskaitos sutarčių dalimi (banko sąskaitos sutarčių 4.2 papunktis), 16 punktas. Minėtame Bendrųjų taisyklių punkte nustatyta: „Jei Klientas neįvykdo punkte aukščiau nustatytų įsipareigojimų ir (arba) Banko netenkina Kliento patikros rezultatas ir (arba) Kliento patikros rezultatas neatitinka Taikytinos teisės reikalavimų, Bankas gali atsisakyti užmegzti verslo santykius, gali nutraukti, sustabdyti arba apriboti esamus verslo santykius ir (arba) bet kokios Paslaugos ar jos dalies teikimą, įskaitant, bet neapsiribojant, bet kokio Kliento inicijuoto ar ketinamo sudaryti sandorio atsisakymą, apribojimą ar sustabdymą.“ Remiantis banko paaiškinimais, nutraukdamas dalykinius santykius su pareiškėju, šiuo Bendrųjų taisyklių punktu bankas rėmėsi siekdamas įgyvendinti PPTFPĮ bankui, kaip finansų įstaigai, keliamus reikalavimus.

PPTFPĮ 9 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai privalo imtis priemonių ir nustatyti bei patikrinti kliento ir naudos gavėjo tapatybę minėtoje nuostatoje nurodytais atvejais, tarp jų ir prieš pradėdami dalykinius santykius (1 punktas), kai

² <https://www.luminor.lt/sites/default/files/dokumentai/salygos/luminor-bank-ab-mokejimo-paslaugu-teikimo-salygos-20190701.pdf>

kyla abejonių dėl anksčiau gautų kliento ir naudos gavėjo tapatybės duomenų teisingumo ar autentiškumo (6 punktas) ir bet kuriuo kitu atveju, kai kyla įtarimų, kad yra, buvo ar bus vykdoma pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo veika (7 punktas). PPTFPĮ 9 straipsnio 16 dalyje nustatyta, kad finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai visais atvejais privalo vykdyti nuolatinę kliento dalykinių santykių stebėseną, įskaitant sandorių, kurie buvo sudaryti tokių santykių metu, tyrimą, siekdami užtikrinti, kad vykdomi sandoriai atitiktų finansų įstaigų ar kitų įpareigotųjų subjektų turimą informaciją apie klientą, jo verslą, rizikos pobūdį ir lėšų šaltinį. Remiantis PPTFPĮ 9 straipsnio 18 dalimi, finansų įstaigoms ir kitiems įpareigotiesiems subjektams draudžiama vykdyti sandorius per banko sąskaitas, užmegzti ar tęsti dalykinius santykius, vykdyti sandorius, kai jie neturi galimybių įvykdyti šiame straipsnyje nustatytą reikalavimą: jeigu klientas šio įstatymo nustatytais atvejais nepateikia duomenų, patvirtinančių jo tapatybę, jeigu pateikia ne visus duomenis arba jie yra neteisingi, jeigu klientas ar jo atstovas vengia pateikti informaciją, reikalingą jo tapatybei nustatyti, slepia naudos gavėjo tapatybę ar vengia pateikti informaciją, reikalingą naudos gavėjo tapatybei nustatyti, arba pateiktą duomenų tam neužtenka; taip pat jeigu finansų įstaiga ar kitas įpareigotasis subjektas negali užtikrinti šio straipsnio 12–16 dalyse nurodytų reikalavimų vykdymo. Be to, finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo priemonės privalo taikyti ne tik naujiems, bet ir esamiems klientams, atsižvelgdami į rizikos lygį, iškilus naujoms aplinkybėms ar atsiradus naujai informacijai, susijusiai su kliento, naudos gavėjo rizikos lygio nustatymu, jų tapatybės informacija, jų veikla ir kitomis reikšmingomis aplinkybėmis (23 dalis). PPTFPĮ 29 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai privalo nustatyti atitinkamą vidaus politiką ir vidaus kontrolės procedūras, be kitų nurodytų, susijusias su klientų ir naudos gavėjų tapatybės nustatymu ir tikrinimu, rizikos vertinimu, rizikos valdymu, atsižvelgiant į šio straipsnio 2 dalyje nustatytas rizikos rūšis, dalykinių santykių ir (arba) operacijų stebėsenos organizavimu.

Taigi, pirmiau nurodytos PPTFPĮ nuostatos įtvirtina finansų įstaigų pareigą vykdyti nuolatinę savo klientų dalykinių santykių stebėseną, siekiant užtikrinti, kad vykdomi sandoriai atitiktų finansų įstaigų ar kitų įpareigotųjų subjektų turimą informaciją apie klientą, jo verslą, rizikos pobūdį ir lėšų šaltinį, finansų įstaigoms taip pat draudžiama užmegzti ar tęsti dalykinius santykius, vykdyti sandorius, kai jos neturi galimybių įvykdyti minėtame įstatyme nustatytą reikalavimą. Atkreiptinas dėmesys, kad PPTFPĮ nuostatos nedetalizuoja būdų, kuriais turėtų būti užtikrinamas pirmiau minėto įstatymo keliamų reikalavimų vykdymas, tačiau finansų įstaigos ir kiti PPTFPĮ nurodyti subjektai įpareigojami imtis visų kryptingų ir proporcingų priemonių patiriamai rizikai, kaip ji apibrėžta PPTFPĮ, mažinti ir valdyti: tokios priemonės gali apimti ribojimų naudotis finansinėmis paslaugomis taikymą, papildomos informacijos ir (arba) dokumentų iš klientų reikalavimą, kliento ir (arba) kliento naudai inicijuojamų mokėjimo operacijų stabdymą ir pan., o kraštutiniu atveju, jeigu kitomis priemonėmis nėra galimybės suvaldyti keliamos rizikos, – dalykinių santykių su klientu nutraukimą.

2019 m. gruodžio 6 d. pranešime pareiškėjui bankas nurodė, kad sprendimą nutraukti dalykinius santykius priėmė, atlikęs pareiškėjo rizikos vertinimą ir nustatęs, kad pareiškėjo rizikos lygis yra nepriimtinas bankui. Bankas atsiliepime Lietuvos bankui pateikė papildomus paaiškinimus, pagrindžiančius priimto sprendimo pagrįstumą, tačiau prašė šią informaciją laikyti konfidencialia. Atsižvelgiant į tai, kad iš banko gautuose paaiškinimuose pateikta informacija pagal savo prigimtį yra laikytina konfidencialia, ir vadovaujantis Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 40 punktu, kuriame nustatyta, kad ginčo šalys, pateikdamos dokumentus Lietuvos bankui, nurodo, kurie duomenys sudaro valstybės, tarnybos, komercinę, banko, profesinę arba kitą įstatymų saugomą paslaptį ir kurių duomenų konfidencialumas turi būti užtikrintas, detalesnis banko Lietuvos bankui pateiktos informacijos turinys negali būti atskleistas. Vertinant banko Lietuvos bankui pateiktus paaiškinimus, darytina išvada, kad bankas sprendimą nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju priėmė siekdamas užtikrinti tinkamą PPTFPĮ nustatytą prievolių vykdymą.

Be to, bankas tiek 2019 m. gruodžio 6 d. pranešime pareiškėjui, tiek atsiliepime Lietuvos bankui nurodo, kad dalykinius santykius su pareiškėju bei su juo sudarytas banko sąskaitos sutartis nutraukė, be kita ko, remdamasis minėtų sutarčių nuostatomis. Banko ir pareiškėjo sudarytų banko sąskaitos sutarčių 4.10 papunktyje nurodyta, kad šalys turi teisę bet kada nutraukti sutartį, įspėję kitą šalį banko mokėjimo paslaugų teikimo sąlygose nustatyta tvarka. Banko mokėjimo paslaugų teikimo sąlygų, esančių neatskiriama šalių sudarytų banko sąskaitos sutarčių dalimi, 13.7 papunktyje nustatyta, kad apie sutarties

nutraukimą klientui, kuris yra vartotojas, turi būti pranešta ne vėliau kaip prieš 60 kalendorinių dienų. Ginčo nagrinėjimo medžiagoje esančiais duomenimis, pareiškėjas apie naujai įsigaliojusias mokėjimo paslaugų teikimo sąlygas buvo informuotas el. paštu 2019 m. gegužės 2 d. pranešimu, o 2019 m. gruodžio 6 d. pranešimu pareiškėjas buvo informuotas apie sutarčių nutraukimą, t. y. kad 2020 m. vasario 4 d. bankas uždarys pareiškėjo sąskaitas banke.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymas, reglamentuojantis mokėjimo paslaugų teikėjų veiklą ir mokėjimo paslaugų teikimą, neįtvirtina konkrečių bendrosios sutarties nutraukimo pagrindų (priežasčių), kuriais remdamiesi mokėjimo paslaugų teikėjai, tarp jų ir bankas, savo iniciatyva galėtų nutraukti su klientais sudarytas bendrąsias sutartis (išskyrus atvejus, kai mokėjimo paslaugų teikėjas su vartotoju (fiziniu asmeniu) sudaro sutartis dėl pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos, kaip ji apibrėžta Mokėjimų įstatyme), taip pat nenustato mokėjimo paslaugų teikėjams imperatyvios pareigos nurodyti klientams, su kuriais mokėjimo paslaugų teikėjas nusprendžia nutraukti bendrąją sutartį, tokių savo sprendimų priežastis ir (arba) motyvus. Remiantis Mokėjimų įstatymo 15 straipsnio 7 dalimi, jeigu bendrojoje sutartyje yra numatyta, mokėjimo paslaugų teikėjas gali nutraukti neapibrėžtam terminui sudarytą bendrąją sutartį, pateikdamas mokėjimo paslaugų vartotojui pranešimą apie nutraukimą raštu popieriuje arba naudodamas kitą patvariąją laikmeną ne vėliau kaip prieš 60 dienų iki bendrosios sutarties nutraukimo dienos.

Ginčo nagrinėjimo medžiagoje esančiais duomenimis, pranešime apie sutarčių nutraukimą bankas nurodė pareiškėjui banko sąskaitos sutarčių punktus, kuriais remdamasis nutrauks su pareiškėju sudarytas banko sąskaitų sutartis, bei savo sprendimo nutraukti dalykinius santykius priežastis, t. y. informavo, kad tokio banko sprendimo priežastys yra susijusios su PPTFPĮ bankui keliamų reikalavimų vykdymu. Aplinkybė, kad bankas nepateikė pareiškėjui išsamesnių paaiškinimų dėl savo sprendimo nutraukti dalykinius santykius, negalėtų būti vertinama kaip banko prievolių, nustatytų PPTFPĮ, ar jo sutartinių įsipareigojimų pažeidimas, nes, kaip ir buvo minėta pirmiau, nei PPTFPĮ, nei ginčo šalių sudarytose banko sąskaitos sutartyse bankui tokios pareigos nenustatytos. Pažymėtina, kad pirmiau minėtos Mokėjimų įstatymo 15 straipsnio 7 dalies nuostatos suteikia teisę bankui nutraukti su klientu sudarytą bendrąją sutartį, apie tai informuojant per bendrojoje sutartyje nustatytą įspėjimo apie bendrosios sutarties nutraukimą terminą, šios banko teisės (kaip ir analogiškos kliento teisės) neribojant konkrečių priežasčių nurodymu bei pagrindimu.

Vadinasi, remdamasis šalių sudarytų banko sąskaitos sutarčių sąlygomis, bankas turėjo teisę vienašališkai nutraukti su pareiškėju sudarytas banko sąskaitos sutartis, pareiškėją apie tai įspėjęs ne vėliau kaip prieš 60 dienų iki šių sutarčių nutraukimo dienos, t. y. pirmiau minėtos banko teisės vienašališkai nutraukti sutartis (kaip ir analogiškos pareiškėjo teisės) įgyvendinimo nei Mokėjimų įstatymas, nei banko sąskaitos sutarčių (jas sudarančių taisyklių) sąlygos nesieja su teisės aktų reikalavimų ar iš sutarčių kylančių įsipareigojimų pažeidimu. Ši teisė, kaip viena iš mokėjimo paslaugų teikėjo ir mokėjimo paslaugų vartotojo teisių, laikoma tinkamai įgyvendinta, jei tinkamai laikomasi išankstinio informavimo apie ketinimą nutraukti sutartis (-is) reikalavimo. Ginčo byloje esantys įrodymai patvirtina, kad bankas tinkamai (išankstinio informavimo terminų laikymosi ir pranešimo formos prasme) informavo pareiškėją apie savo sprendimą nutraukti dalykinius santykius: 2019 m. gruodžio 6 d. pranešimu interneto banke (t. y. prieš 60 kalendorinių dienų iki šių sutarčių nutraukimo dienos) pareiškėjas buvo informuotas apie tai, kad 2020 m. vasario 4 d. bankas uždarys pareiškėjo sąskaitas banke.

Pirmiau nustatytos aplinkybės ir analizuotos teisės aktų bei ginčo šalių sudarytų banko sąskaitos sutarčių nuostatos leidžia teigti, kad bankas teisėtai nutraukė su pareiškėju sudarytas banko sąskaitos sutartis, todėl pareiškėjo reikalavimas rekomenduoti bankui panaikinti sprendimą dėl dalykinių santykių su pareiškėju nutraukimo atmestinas kaip nepagrįstas.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjo X.X. reikalavimą.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl ginčo sprendimo kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu.

Direktorius

Mindaugas Šalčius